

Grønlands ældste avis, Atuagagdliutit

/Lisbeth Valgreen

“Den danske kolonisering har ødelagt den oprindelige grønlandske kultur”. Det lyder måske som en postkolonial grønlandsk protest fra 2020, men midt i 1800-tallet kom det fra en mand, der blev en af de mest indflydelsesrige i den danske koloniadministration. H.J. Rink var først inspektør over Sydgrønland og siden direktør for den kongelige grønlandske handel (KGH). Rink var af den overbevisning, at når den oprindelige grønlandske kultur var nedbrudt, og grønlænderne blevet afhængige af materielle goder udefra, så var løsningen at styrke grønlændernes selvforståelse og indflydelse på samfundets udvikling.

Rink stod sammen med blandt andre den tyske missionær og sprogforsker Samuel Kleinschmidt bag oprettelsen af de såkaldte forstanderskaber i Grønland i 1857. Forstanderskaberne var et af de første små demokratiske tiltag i form af lokale råd, der bestod af danske administratorer og lokale grønlandske fangere, som bl.a. skulle tage stilling til tildeling af repartition (fattighjælp) i kolonidistrikterne.

I forlængelse af oprettelsen af forstanderskaberne købte Rink et trykkeri, hvor han kunne trykke grønlandsksproget materiale, som skulle give en platform for udviklingen af grønlændernes selvforståelse og indflydelse. I starten stod trykkeriet i Rinks eget hjem i Nuuk (dengang Godthåb), men snart fik man opført en bygning til trykkeriet, hvor Rink bl.a. fik trykt mundtlige sagn. I 1861 udkom Grønlands første avis, *Atuagagdliutit* [*‘uddelt læsestof’*], som blev udsendt gratis til kolonidistrikterne på vestkysten. En stor del af befolkningen kunne på dette tidspunkt læse, og mange af artiklerne og debatindlæggende var skrevet på grønlandsk både af og om grønlændere. Heri blev fx Hans Hendriks beretninger trykt.

Den første redaktør for *Atuagagdliutit* var overkateket Rasmus Berthelsen, der var uddannet ved Grønlands Seminarium (Ilinniartissuaq). Senere overtog Lars Møller avisen. Han var startet i lære ved trykkeriet hos Rasmus Berthelsen som 15-årig. En række af artiklerne i avisen var illustreret i farver; litografier lavet af netop Lars Møller selv, der var en dygtig tegner, men også med træsnit af den grønlandske kunstner Aron fra Kangeq. Lars Møller blev Ridder af Dannebrog i 1917 og stoppede som redaktør af *Atuagagdliutit* i 1922.

Atuagagdliutit, i daglig tale kaldet AG, eksisterer stadig i dag og bliver både trykt og ligger tilgængelig online, dog nu slået sammen med en anden grønlandsk avis, *Sermitsiaq* (www.sermitsiaq.aq). Man kan læse årgangene af AG fra 1861-1999 online her: <https://timarit.is/page/3764102#page/n0/mode/2up>.

Litteratur:

<https://da.nka.gl/digitale-samlinger/gangagooggl/om-arkivalierne/forstanderskaber/>

<https://www.katak.gl/da/udstillinger/de-foerste-bogtrykkerier-i-groenland>

<http://www.tidsskriftetgronland.dk/archive/1961-1-Artikel01.pdf>

Gad, Finn: Grønlands Historie III, Tidsskriftet Grønland, 1954, 7, s. 272-277:
<http://www.tidsskriftetgronland.dk/archive/1954-7-Artikel05.pdf#page=3>

Langgård, Karen: "Grønlandsk etnisk-national identitet i slutningen af 1800-tallet og begyndelsen af 1900-tallet". Fra vild til verdensborger, s. 317-357. Ilisimatusarfik/Nunatta Katersugaasivia Allagaateqarfialu og Aarhus Universitetsforlag, 2011.

Oldendow, Knud: Bogtrykkerkunsten i Grønland og mændene bag den : En boghistorisk oversigt. F E Bording, 1957.

Wilhelm, Henrik: "af tilbøielighed er jeg grønlandsk". Om Samuel Kleinschmidts liv og værk. Det Grønlandske Selskab. 2001.